

No 47 (2020)

P.7

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

ECONOMIC SCIENCES

Konopleva I., Konopleva V. IMPROVING BUSINESS DEVELOPMENT EFFICIENCY BY AUTOMATING CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT.....	3
Lyskova I. N.I. KAREEV AND I.I. YANZHUL ABOUT THE ESSENCE OF SELF-MANAGEMENT	9
Mashevskaya A. ANALYSIS AND CHARACTERISTICS OF THE AVERAGE WAGES	14
Nizamzade T. CONSOLIDATION OF AGRICULTURAL LAND IN AZERBAIJAN ON THE EXAMPLE OF EUROPEAN COUNTRIES.....	23
Paksyutkin S. MANAGEMENT OF MARKETING COMMUNICATION TOOLS ON THE EXAMPLE OF ADVERTISING MANAGEMENT.....	30
Polova O. MAIN PROSPECTIVE DIRECTIONS OF IMPROVING THE BANK'S CREDIT PORTFOLIO MANAGEMENT	32
Martseniuk O., Ruda O. ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF FUNCTIONING OF THE STOCK MARKET OF UKRAINE.....	41
Titov D. CHARACTERISTICS OF ENTREPRENEURSHIP AND FEATURES OF ITS DEVELOPMENT IN RURAL AREAS..	53
Daurowa N., Tlekhurai-Berzegova L., Buller E., Vodozhdokova Z. FINANCIAL LITERACY OF THE POPULATION PROBLEMS AND PROSPECTS.....	57
Daurowa N., Tlekhurai-Berzegova L., Buller E., Vodozhdokova Z. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM INDUSTRY IN THE REPUBLIC OF ADYGEA ..	60
Podolianchuk O., Tomashuk I. FORMATION OF FINANCIAL RESULTS OF ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF VINNITSA REGION.....	63
Tomchuk O. METHODOLOGY OF OPERATING COSTS ANALYSIS IN AGRIBUSINESS AND DIRECTIONS OF ITS IMPROVEMENT	74
Troian V. FEATURES OF STAKEHOLDER INTERACTION MANAGEMENT IN CONSTRUCTION COMPANIES IN THE BRAND MANAGEMENT SYSTEM	86
Feniak L. PROBLEMS OF EQUIVALENCE OF INTER-INDUSTRY EXCHANGE IN AGRICULTURAL INDUSTRY OF UKRAINE	89
Khaietska O. TOOLS OF FINANCIAL PLANNING AT THE ENTERPRISE	97
Yaremchuk N. GRAIN SUBCOMPLEX: PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	106

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**Подольнчук О.А.***к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,***Томашук І.В.***асистент кафедри аналізу та статистики**Вінницький національний аграрний університет,**Вінниця, Україна***FORMATION OF FINANCIAL RESULTS OF ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF VINNITSA REGION****Podolianchuk O.***Candidate of Economic Sciences,**Associate Professor of Accounting and Taxation in the fields of economics***Tomashuk I.***assistant of the department of analysis and statistics**Vinnitsia National Agrarian University**Vinnitsia, Ukraine***Анотація**

Досліджено механізм формування та методичні підходи до проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Розглянуто значення та роль аналізу фінансових результатів, оцінено фінансові результати сільськогосподарських підприємств України на основі статистичних даних. Визначено основні інформаційні джерела, завдання та етапи аналізу. Здійснено аналітичну оцінку рентабельності та розглянуто методіку факторного аналізу. Запропоновано програму робіт із проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Визначено, що фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом чистих активів, основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення механізму формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств, запропоновано заходи та напрями вдосконалення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Зроблено висновки, що важливим джерелом резервів зростання прибутковості сільгоспідприємств є оптимізація структури товарної продукції, тобто зростання частки тих видів продукції, які приносять більший прибуток підприємству. Для збільшення позитивних фінансових результатів у підприємствах регіону необхідним є запровадження комплексу заходів для збільшення виручки від реалізації у оптимальному поєднанні зі зниженням собівартості.

Abstract

The mechanism of formation and methodical approaches to the analysis of financial results of agricultural enterprises are investigated. The significance and role of the analysis of financial results are considered, the financial results of agricultural enterprises of Ukraine are estimated on the basis of statistical data. The main information sources, tasks and stages of analysis are determined. An analytical assessment of profitability is made and the method of factor analysis is considered. The program of works on carrying out the analysis of financial results of the agricultural enterprises is offered. It is determined that the financial results of the enterprise are characterized by an increase in net assets, the main source of which is the profit from operating, investing and financing activities.

Proposals for improving the mechanism of formation of financial results of agricultural enterprises are formulated, measures and directions for improving the analysis of financial results of agricultural enterprises are proposed.

It is concluded that an important source of reserves for growth of profitability of agricultural enterprises is the optimization of the structure of marketable products, ie the growth of the share of those types of products that bring more profit to the enterprise. To increase the positive financial results in the enterprises of the region, it is necessary to introduce a set of measures to increase sales revenue in the optimal combination with cost reduction.

Ключові слова: фінансовий результат, трансформаційні зміни, ринкова економіка, стратегічний розвиток, прибуток, активи, аналіз, індексний метод.

Keywords: financial result, transformational changes, market economy, strategic development, profit, assets, analysis, index method.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах трансформаційних змін ринкової економіки стратегічний розвиток аграрного сектору та підвищення його конкурентоспроможності у значній мірі залежить від ефективного

функціонування підприємницьких структур агробізнесу. Основною складовою високої ефективності господарської діяльності сільськогосподарсь-

ких підприємств є відповідний фінансовий результат, значення якого може бути як позитивним, так і негативним.

Сьогодні виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств відбувається в умовах нестабільності та змін у зовнішньому середовищі, не прогнозований вплив яких негативно позначається на показниках ефективності господарювання та призводить до ризикованості здійснення виробничо-господарських операцій, зниження рівня їх конкурентоспроможності [8]. Одним із домінуючих показників ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств є саме фінансовий результат. Тому актуальним є обґрунтування дієвих управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів аграрних підприємств з метою визначення потенційних можливостей підвищення їх прибутковості та посилення конкурентних позицій на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження аналізу фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання широко висвітлені в науковій літературі, нормативних документах, а також навчально-методичних публікаціях. Дослідженням сутності категорії фінансових результатів займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, відомі вчені та економісти: Бобровська Н.В., Грицевська О.А., Сухорукова В.В., Бурковська А. В., Жигало В. І., Гончарук І.В., Старосуд В.І., Мулик Т.О., Браніцький Ю.Ю., Добрунік Т.П., Материнська О.А., Пльонсак О.Л., Захарчук С.В., Руденко Є. М., Скоромна О. Ю., Вольська Л.Л., Христюк Д.П. Однак, велика кількість теоретичних і практичних питань залишаються невирішеними. Тому, дані науково-практичні дослідження вимагають більш поглибленого вивчення з метою уточненого трактування економічного змісту фінансових результатів та їх формування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Одним із домінуючих показників ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств є саме фінансовий результат. Тому актуальним є обґрунтування дієвих управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів аграрних підприємств з метою визначення потенційних можливостей підвищення їх прибутковості та посилення конкурентних позицій на ринку. Прийняття управлінських рішень щодо формування фінансових результатів аграрних підприємств є надзвичайно важливим аспектом їх діяльності і передбачає розробку певних організаційно-методичних заходів з метою створення цілісної системи управління прибутком підприємств.

Утворення фінансових результатів підприємств аграрної сфери загалом відбувається безпосередньо за рахунок їх операційної діяльності, яка в свою чергу формується саме із сільськогосподарського виробництва та реалізації. Однозначно фінансові результати прямо впливають на стабільність, фінансову незалежність та здатність до розширеного відтворення в аграрних підприємствах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у вивченні механізму формування та методичних підходів до проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств та розробці пропозицій щодо їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати фінансового характеру підприємства являють собою основний підсумковий показник, який демонструє результат діяльності та шляхи усунення можливих недоліків та прорахунків.

Утворення фінансових результатів підприємств аграрної сфери загалом відбувається безпосередньо за рахунок їх операційної діяльності, яка в свою чергу формується саме із сільськогосподарського виробництва та реалізації. Саме тому основним і дуже важливим є питання формування фінансових результатів сільськогосподарської діяльності аграрного підприємства, як для власників, так і для держави загалом [2; 14]. Однозначно фінансові результати прямо впливають на стабільність, фінансову незалежність та здатність до розширеного відтворення в аграрних підприємствах. Однак питання економічного змісту фінансових результатів й досі залишається неоднозначним [2].

Джерелами аналітичної інформації для аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств є фінансовий план, бізнес-план, дані бухгалтерського обліку за розрахунками результатів діяльності, показники фінансової звітності ф. № 1 «Звіт про фінансовий стан», ф. № 2 «Звіт про сукупний дохід», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», дані статистичної звітності, показники внутрішньої управлінської звітності [17].

Формування фінансового результату в сільськогосподарських підприємствах має свої особливості у зв'язку із специфікою виробничо-господарської діяльності підприємницьких структур аграрної галузі, серед яких домінуючими є такі:

- вплив природно-кліматичних факторів на процес формування прибутку (характерна сезонність виробництва);
- багатогалузевий характер діяльності сільськогосподарських підприємств: виробництво різноманітної продукції рослинництва і тваринництва, переробка власної та давальницької сировини;
- залучення в господарському процесі незамінних природно-біологічних факторів виробництва та біологічних активів, що зумовлює особливості їх оцінки, відображення в системі рахунків, а також специфіку обліку процесу виробництва (біологічних перетворень) і обчислення собівартості отриманої продукції;
- статус сільгосптоваровиробника дозволяє використовувати спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку та спеціальний режим оподаткування з ПДВ [8].

Фінансовий результат – це приріст (або зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється у процесі його підприємницької

діяльності за звітний період. Для визначення фінансового результату, необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів [1]. Основним показником, який характеризує фінансові результати діяльності є прибуток. Прибуток є показником, який залежить від обсягів і собівартості продукції. Збільшення прибутку відображає нарощування фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів.

Крім того, на собівартість впливають структурні й відповідні техніко-економічні фактори. Структурні фактори відображають складові елементи собівартості: вартість сировини, матеріалів, напівфабрикатів; палива та енергії; заробітна плата та нарахування; вартість утримання й експлуатації обладнання; накладні та інші витрати [1; 9]. Техніко-економічні фактори, які характеризують формування витрат з кожного елемента, включають місткість витрат (матеріаломісткість, енергомісткість, трудомісткість тощо) та їх вартість (ціни на матеріали, сировину, енергоносії, заробітна плата). Місткість характеризується обсягом використання сировини, енергії, заробітної плати та інших елементів на виробництво одиниці відповідних товарів, робіт, послуг. Зменшення матеріалоємності виробництва є одним із чинників зниження собівартості [1].

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом чистих активів, основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Найголовнішими завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- оцінка динаміки, якості, обсягів та структури фінансових результатів;
- розкриття факторів і кількісна оцінка їх впливу на фінансові результати;
- встановлення доцільності та ефективності використання прибутку;
- визначення резервів зростання прибутку та рентабельності, розробка рекомендацій щодо їх впровадження [17].

Особливості формування фінансових результатів в аграрному секторі економіки впливають із самого визначення поняття «сільськогосподарська діяльність». Згідно П(С)БО 30 сільськогосподарська діяльність – це процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів [8].

На рис. 1 наведено фактори що впливають на фінансовий результат сільськогосподарських підприємств.

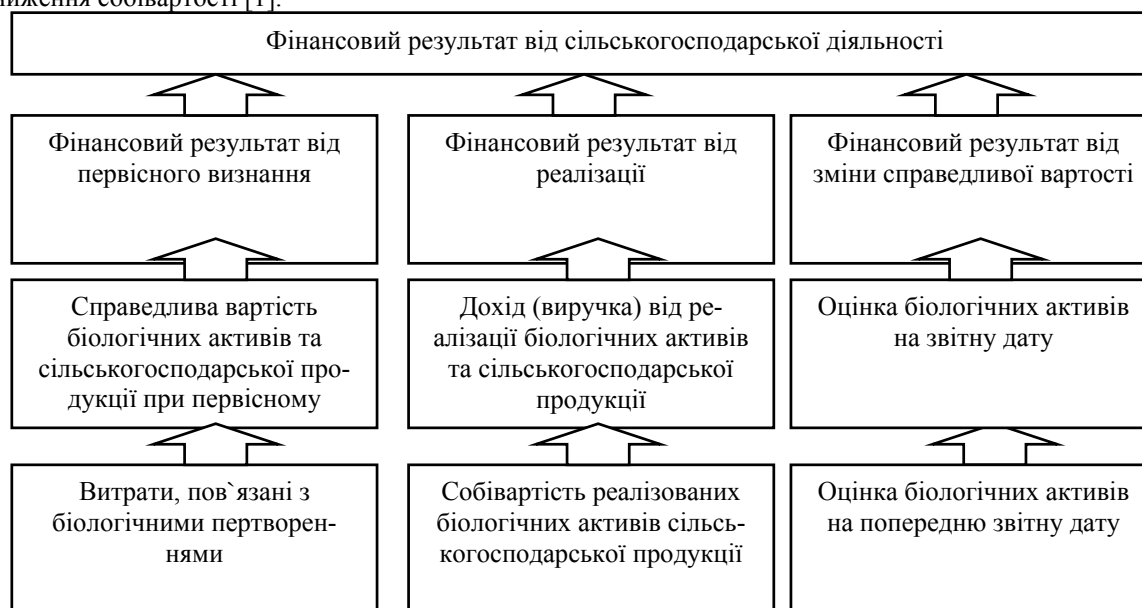

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансовий результат сільськогосподарських підприємств
Джерело: сформовано за результатами дослідження

У практичній діяльності використовуються такі показники фінансових результатів:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- доходи від інших операцій;
- сукупний дохід;
- прибуток на одиницю продукції;
- валовий прибуток;
- прибуток від операційної діяльності;
- фінансовий результат до оподаткування;
- чистий прибуток.

Рівень прибутку отриманого підприємством є основним віддзеркаленням всіх виробничо-господарських процесів, що мають місце під час його функціонування. Фінансовий результат є кількісним та якісним критерієм ефективності (неефективності) існуючого менеджменту, технологій, продуктивності праці, рівня виробничих затрат на виробництво та ін.

Сукупність цих факторів визначають ефективність виробництва і перетворюють позитивний фінансовий результат (прибуток) на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного і

соціального розвитку підприємства та держави в цілому [9; 13].

У міжнародній практиці виділяють три основні підходи до визначення величини фінансового результату діяльності підприємства:

1) фінансовий результат розглядають, як зміну величини чистих активів підприємства протягом звітного періоду;

2) фінансовий результат виступає як різниця між величиною доходів та витрат діяльності підприємства;

3) фінансовий результат трактується, як зміна величини власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду.

Досвід міжнародної практики бухгалтерського обліку передбачає два головні методи визначення фінансового результату діяльності підприємства:

1) балансовий метод, який передбачає визначення фінансового результату на підставі основного балансового рівняння, за яким величина активу підприємства відповідає сумі власного капіталу (статутний, резервний, додатковий капітал, прибуток минулих років) та зобов'язань суб'єкта господарювання. За такого підходу, показник фінансового результату буде відображати зміну вартості чистих активів протягом звітного періоду;

2) метод «витрати – випуск» в основу якого покладено модель В. Леонтьєва. Розрахунок фінансового результату проводиться шляхом співставлення доходів та витрат діяльності підприємства, з наступними коригуванням даної різниці на суму зміни залишків запасів та вартості незавершеного будівництва впродовж звітного періоду [9; 12].

Значення аналізу фінансових результатів полягає в тому, що він є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємств із метою збільшення прибутку та підвищення рентабельності.

Мета аналізу фінансових результатів – виявлення, вивчення і мобілізація резервів зростання доходів, прибутку, підвищення рентабельності при поліпшенні якості обслуговування покупців.

В процесі аналізу перевіряють ступінь виконання планів доходу, прибутку, рентабельності, вивчають їх динаміку, визначають та вимірюють вплив факторів на фінансові результати господарської та іншої діяльності підприємств.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

➤ вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства і кон'юнктури ринку;

➤ здійснення системного контролю за процесом формування прибутку і зміною його динаміки;

➤ визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові

результати діяльності підприємства;

➤ вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку;

➤ розрахунок і оцінка показників рентабельності;

➤ вироблення рекомендацій, спрямованих на мобілізацію виявлених резервів зростання прибутку і рентабельності [9].

У табл. 1 наведено розрахунок впливу факторів на формування чистого фінансового результату підприємства.

Таблиця 1

Розрахунок впливу факторів на формування чистого фінансового результату підприємства

Фактор	Модель оцінки впливу фактора на зміну чистого фінансового результату
Чистий дохід від реалізації продукції: - загальна зміна	$\Delta \text{ЧД}_{\text{зар}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0$
- за рахунок зміни ціни	$\Delta \text{ЧД}_{\text{ц}} = \text{ЧД}_1 - (\text{ЧД}_1 / I_{\text{ц}})$ $I_{\text{ц}}$ - індекс середньої ціни реалізації
- за рахунок зміни обсягу реалізації	$\Delta \text{ЧД}_{\text{опр}} = (\text{ЧД}_1 / I_{\text{ц}}) - \text{ЧД}_0$
Собівартість реалізованої продукції: - загальна зміна	$\Delta \text{СРП}_{\text{зар}} = \text{СРП}_1 - \text{СРП}_0$
- за рахунок зміни ціни	$\Delta \text{СРП}_{\text{ц}} = \text{СРП}_1 - (\text{СРП}_1 / I_{\text{ц}})$
- за рахунок зміни обсягу реалізації	$\Delta \text{СРП}_{\text{опр}} = (\text{СРП}_1 / I_{\text{ц}}) - \text{СРП}_0$
Зміна інших операційних доходів	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{ДОД}} = \text{ІОД}_1 - \text{ІОД}_0$
Зміна адміністративних витрат, витрат на збут і інші операційні витрати *	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{ВІОД}} = [(\text{АВ}_1 + \text{ВЗ}_1 + \text{ІОВ}_1) - [(\text{АВ}_0 + \text{ВЗ}_0 + \text{ІОВ}_0)]$
Зміна розміру доходів від інвестиційної та фінансової діяльності	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{ДФД}} = [(\text{ДУК}_1 + \text{ІФД}_1 + \text{ІД}_1) - [(\text{ДУК}_0 + \text{ІФД}_0 + \text{ІД}_0)]$
Зміна витрат від інвестиційної та фінансової діяльності *	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{ВФД}} = [(\text{ВУК}_1 + \text{ФВ}_1 + \text{ІВ}_1) - [(\text{ВУК}_0 + \text{ФВ}_0 + \text{ІВ}_0)]$
Зміна розміру сплаченого податку на прибуток*	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{ПП}} = -(\text{ПП}_1 - \text{ПП}_0)$ $\text{ПП}_1, \text{ПП}_0$ - суми сплаченого податку на прибуток

Джерело: сформовано на основі [3]

Вплив факторних показників на чистий фінансовий результат (прибуток чи збиток) підприємства можна зобразити у вигляді адитивної моделі:

$$\text{ЧФР} = \text{ЧД} - \text{СРП} + \text{ЮД} - \text{АВ} - \text{ВЗ} - \text{ЮВ} + \text{ДУК} + \text{ІФД} + \text{ІД} - \text{ФВ} - \text{ВУК} - \text{ІВ} - \text{ПП},$$

де : ЧФР – чистий фінансовий результат;

ЮД – інші операційні доходи;

ЧД – чистий дохід;

СРП – собівартість реалізованої продукції;

АВ – адміністративні витрати;

ВЗ – витрати на збут;

ЮВ – інші операційні витрати;

ДУК – дохід від участі в капіталі;

ІФД – інші фінансові доходи;

ІД – інші доходи;

ФВ – фінансові витрати;

ВУК – витрати від участі в капіталі;

ІВ – інші витрати;

ПП – податок на прибуток.

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області за 2019 рік позитивний сальдовий фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств області становив 6346,4 млн. грн. прибутку, і в порівнянні із попереднім роком збільшився на 6,1% або на 366,7 млн. грн.

Прибутково спрацювали 79,6% (-3,5 в.п.) підприємств, обсяг їх прибутку складає 7362,2 млн. грн. збільшився на 4,9% або на 343,9 млн. грн.

Найбільший вплив на результати діяльності мала діяльність підприємств промисловості, обсяг позитивного фінансового результату збільшився майже в 1,4 рази або на 1074,5 млн. грн. і склав 3515,9 млн. грн. Частка прибутково працюючих промислових підприємств зменшилась на 5,0 в.п. і склала 73,2%, а сума отриманого ними прибутку збільшилась на 32,9% або на 1015,5 млн. грн. і склала 4102,0 млн. грн. (55,7% від прибутків прибуткових підприємств області).

Найкраще серед промислових підприємств спрацювали підприємства переробної промисловості обсяг позитивного фінансового результату яких збільшився в 1,5 рази або на 1253,4 млн. грн. і склав 3610,2 млн. грн. Частка прибутково працюючих підприємств зменшилась на 1,9 в.п. і склала 81%, а сума отриманого ними прибутку збільшилась майже в 1,5 рази або на 1211,7 млн. грн. і склала 3789,9 млн. грн. (92,4% від прибутків прибуткових промислових підприємств).

Прибутковою була діяльність підприємств добувної промисловості і розроблення кар'єрів. Хоча обсяг позитивного фінансового результату зазначених підприємств, в порівнянні з 2018 роком, зменшився в 2,3 рази або на 132,4 млн. грн. і склав 104,4 млн. грн. Частка прибутково працюючих підприємств зазначеної галузі склала 60% (-40,0 в.п.), а сума отриманого ними прибутку зменшилась на 54,5% і склала 107,7 млн. грн. (2,6% від прибутків прибуткових промислових підприємств).

Серед підприємств непромислових видів економічної діяльності з прибутковим фінансовим результатом спрацювали підприємства, що працюють у сферах:

- сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства, сальдовий фінансовий результат 1148,8 млн. грн. прибутку, що у 2,1 рази менше або на 1281,5 млн. грн. менше прибутку, отриманого попередньому році. Частка прибутково працюючих підприємств зазначеної галузі склала 87,5% (2,5 в.п.), а сума отриманого ними прибутку зменшилась на 49,5% і склала 1388,4 млн. грн. (18,9 % від прибутків прибуткових підприємств області);

- будівництва, сальдовий фінансовий результат склав 1146,3 млн. грн. прибутку, що в 1,6 рази або на 435,4 млн. грн. більше прибутку, отриманого попередньому році (15,6 % від прибутків прибуткових підприємств області). 100% прибуткових підприємств;

- транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, сальдовий фінансовий результат склав 110,2 млн. грн. прибутку, що в 1,7 рази більше або на 45,9 млн. грн. більше прибутку, отриманого у попередньому році. Частка прибутково працюючих підприємств зазначеної галузі склала 62,5%, а сума отриманого ними прибутку збільшилась в 2,6 рази і склала 286,9 млн. грн.;

- оптової та роздрібної торгівлі обсяг позитивного фінансового результату яких, збільшився майже в 1,2 рази або на 45,7 млн. грн. і склав 298,7 млн. грн. Прибутково спрацювали 80% (-4,0 в.п.) підприємств, сума їх прибутків збільшилась на 10,7% і склала 312,0 млн. грн. [6; 10].

Результати експериментальних досліджень доводять, що прибуток від сільськогосподарської діяльності є збільшенням економічних вигод безпосередньо у вигляді надходження активів, отриманих в результаті відокремлення від біологічного активу, призначених для продажу і зменшення зобов'язань, які в результаті призводять до збільшення власного капіталу за звітний період, а також створюють економічне підґрунтя для покриття всіх видів поточних витрат. Важливий вплив на ці вигоди також мають природно-кліматичні умови.

Загальна методика визначення фінансових результатів сільськогосподарської діяльності не зовсім відповідає реальній моделі ринкової економіки, оскільки фінансовий результат передбачено визначати не після реалізації сільськогосподарської продукції, а відразу після її одержання від виробництва. У всіх же інших галузях економіки фінансовий результат визначається на стадії реалізації, а не виробництва продукції (надання послуг, виконання робіт) [8; 11]. На розмір фінансових результатів аграрних підприємств суттєво впливає оцінка продукції за справедливою вартістю при первісному визнанні. Дохід від первісного визнання не повинен включати справедливу вартість продукції, що визнана виробничим запасом і буде використана у подальшому на виробничі потреби [8; 15]. Фінансові результати діяльності обчислюються не по товарній, а по всій одержаній продукції, адже однією з особливостей сільського

господарства є часткове використання продукції для внутрішньогосподарських потреб.

Відтак пріоритетним напрямком забезпечення ефективного економічного розвитку аграрних підприємств є прийняття управлінських рішень щодо формування доходів, витрат і фінансових результатів від основної діяльності, що пов'язано з виробництвом і реалізацією сільськогосподарської продукції, біологічних активів і додаткових біологічних активів [8; 14].

Найбільш суттєво фінансові результати підприємства залежать від обсягу отриманої виручки від реалізації та собівартості продукції, тому доцільно здійснити аналіз взаємозв'язку між виручкою від реалізації та фінансовим результатом підприємств.

Індексний метод якнайповніше дозволяє визначити взаємозв'язок між собівартістю основних видів продукції та фінансовими результатами підприємства. Індеси бувають загальні і індивідуальні. Індивідуальні індеси собівартості показують наскільки змінились витрати на виробництво і реалізація певного виду сільськогосподарської продукції у результаті зміни собівартості одиниці цієї продукції і обчислюються за формулою:

$$i_z = Z_1 / Z_0$$

Де i_z - індес собівартості певного виду продукції;

Z_1, Z_0 — собівартість певного виду продукції звітного і базисного періоду.

Проте за допомогою індивідуальних індесів собівартості зерна, соняшнику, ріпаку, молока і т.д. неможливо зробити висновок про динаміку зміни собівартості всього підприємства. Для отримання агрегованого показника, який буде уособлювати зміну в часі неспівставних величин, необхідним є використання загального індесу собівартості:

$$i_z = \sum Z_1 \times g_1 / \sum Z_0 \times g_0,$$

де i_z - загальний індес собівартості

Z_1, Z_0 — собівартість певного виду продукції звітного і базисного періоду.

g_1, g_0 - випуск продукції певного виду звітного і базисного періоду.

Зведений індес собівартості показує, у скільки разів, або на скільки відсотків, змінилась собівартість продукції у звітному періоді порівняно з базисним [13].

У табл. 2 наведено основні показники діяльності підприємств сільського господарства Вінницької області.

Таблиця 2

Основні показники діяльності підприємств сільського господарства Вінницької області

Показники	2015	2016	2017	2018	2018+/-2015
Кількість підприємств, од	2430	2455	2626	2715	285
у % до попереднього року	101,8	101,0	107,0	103,4	1,6
Кількість зайнятих працівників, осіб	41606	42698	36060	36344	-5262
у % до попереднього року	95,1	102,6	84,5	100,8	5,7
Кількість найманих працівників, осіб	40461	41012	34228	34347	-6114
у % до попереднього року	96,2	101,4	83,5	100,3	4,1
Витрати на персонал, млн.грн	2083,6	2438,5	2692,6	3430,5	1346,9
у % до попереднього року	120,0	117,0	110,4	127,4	7,4
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) ¹ , млн.грн	30656,5	35223,1	30826,1	35321,1	4664,6
у % до попереднього року	177,8	114,9	87,5	114,6	-63,2
Продукція сільського господарства у постійних цінах 2010р., млн.грн	10940,3	13794,6	12954,9	15152,7	4212,4
продукція рослинництва	6909,4	9577,9	8764,2	10593,9	3684,5
продукція тваринництва	4030,9	4216,7	4190,7	4558,8	527,9
Індеси сільськогосподарської продукції ² , у % до попереднього року					
усього сільськогосподарська продукція	88,8	126,1	93,9	117,0	28,2
продукція рослинництва	77,7	138,6	91,5	120,9	43,2
продукція тваринництва	117,6	104,6	99,4	108,8	-8,8
Фінансові результати до оподаткування					
фінансовий результат (сальдо), млн.грн	5669,1	7900,9	5794,3	5327,5	-341,6
прибуток, млн.грн	7919,5	8622,4	6208,3	6231,4	-1688,1
збиток, млн.грн	2250,4	721,5	414,0	903,9	-1346,5
частка підприємств, які одержали збиток, %	13,1	9,3	9,9	10,0	-3,1

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/2010-11-23-13-52-20/vyishlyzdruku/3036-diyalnist-pidpryemstv.html> [7]

З метою класифікації фінансових результатів та для створення ефективних інформаційних

облікових моделей, запропоновано класифікацію ознак доходів підприємств (рис. 2).

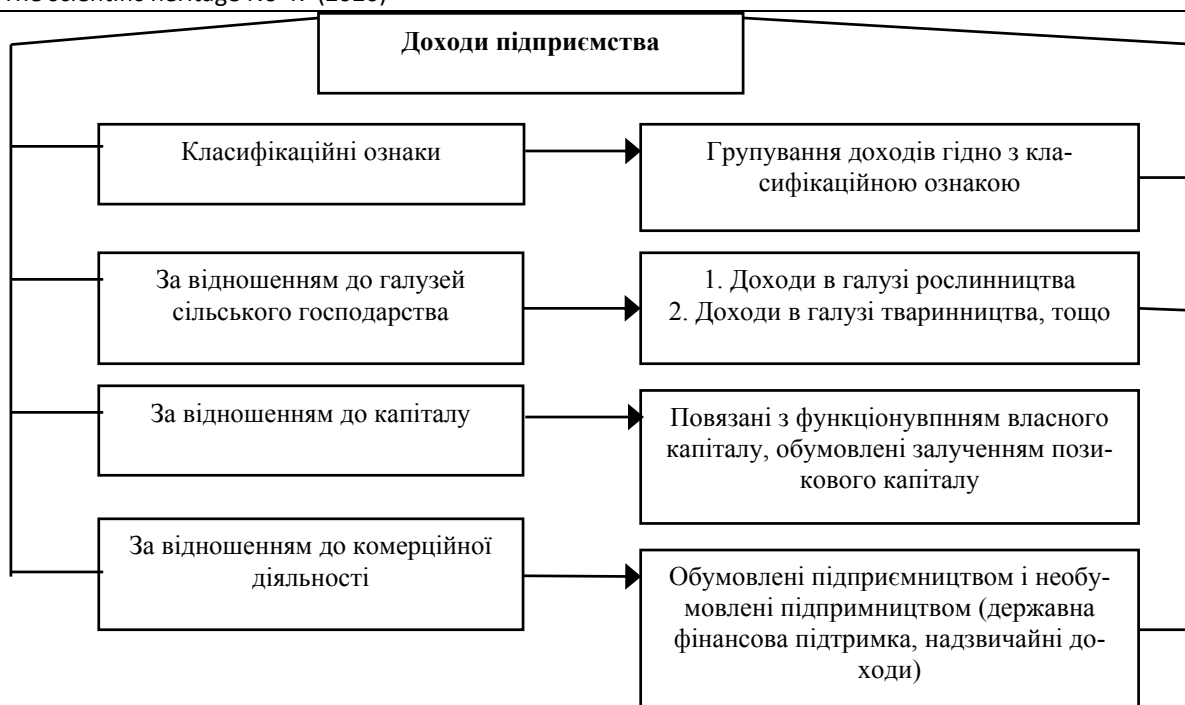

Рис. 2. Розширена класифікація ознак доходів підприємств

Джерело: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/burkovska.pdf> [2]

У табл. 3 наведено інформацію щодо показників рентабельності операційної діяльності підприємств Вінницької області за видами економічної діяльності за 2016-2018 рр.

Таблиця 3
Рентабельність операційної діяльності підприємств Вінницької області за видами економічної діяльності за 2016-2018 рр. (тис. грн)

	Результат від операційної діяльності			Витрати операційної діяльності			Рівень рентабельності (збитковості), %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Усього	13141996,1	12704465,3	12530706,8	13141996,1	112308880,1	133958528,9	14,1	11,3	9,4
сільське, лісове та рибне господарство	10221026,5	6930862,4	6443295,4	10221026,5	26900678,1	32497075,0	35,8	25,8	19,8

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-2017-/4792-2012-10-24-06-50-17.html> [7]

На рис. 3 зображено динаміку рівня рентабельності сільського, лісового та рибного господарства Вінницької області за 2016-2018 рр.

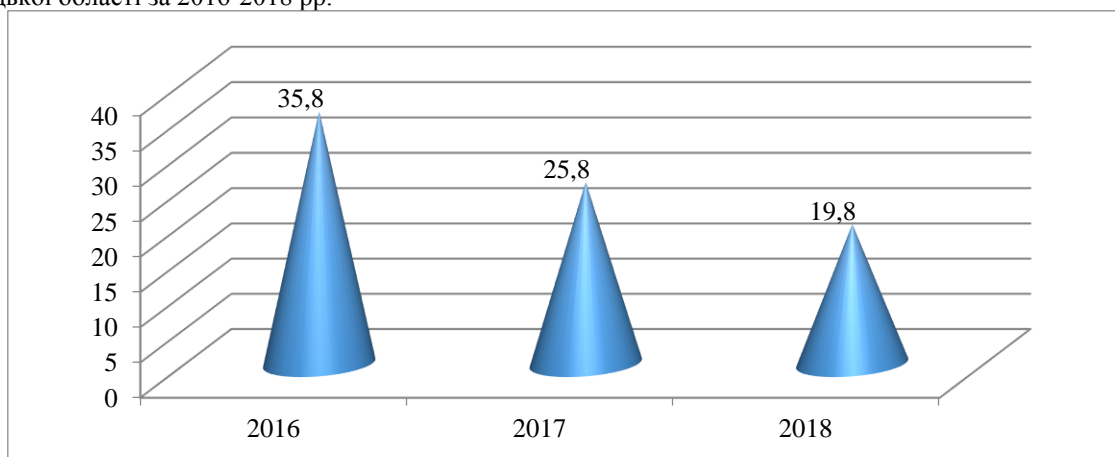

Рис. 3. Рівень рентабельності сільського, лісового та рибного господарства Вінницької області за 2016-2018 рр., %

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-2017-/4792-2012-10-24-06-50-17.html> [7]

Оцінка, аналіз та прогнозування фінансово-економічних результатів діяльності є невід'ємною та дуже важливою складовою фінансового стану сільськогосподарського підприємства. До найважливіших показників, які характеризують результативність та прибуткову діяльність підприємства є рівень отриманого прибутку та рентабельність [3; 12].

Аналіз і оцінка фінансових результатів підприємства здійснюється відповідно даних фінансової та статистичної звітності. Якість аналізу фінансових показників звітності, насамперед залежить від компетенції керівництва, котре приймає управлінські рішення.

Під час аналізу фінансових результатів підприємства може використовуватися безліч прийомів, методів та моделей. Їх кількість та обсяги

застосування залежать від конкретних цілей аналізу, оцінки та визначити їх завдання можна в кожному окремому випадку (табл. 4).

В залежності від того, наскільки якісно проведений аналіз фінансових результатів, визначено основні критерії та чинники, таким і буде подальший їх вплив на результативність діяльності підприємства [2].

Ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від якості управлінських рішень, що стосуються використання прибутку, який залишився у розпорядженні підприємства.

Приймаючи ці рішення, товаровиробники повинні враховувати потребу підприємства у фінансових ресурсах, резервах, необхідність виробничого і соціального розвитку підприємства [1].

Таблиця 4

Прийоми аналізу показників, які визначаються за інформацією фінансової звітності

	Показники	Характеристика
I	Горизонтальний аналіз	Визначає абсолютні і відносні відхилення величин окремих видів фінансових результатів за звітний період, а також у динаміці за ряд років і дозволяє дати якісну характеристику виявлених змін.
II	Вертикальний аналіз	Передбачає вивчення показників структури фінансових результатів, тобто питомої ваги окремих видів доходів і витрат в загальному підсумку, а також оцінку змін, які відбуваються в структурі.
III	Трендовий аналіз	Визначення тренду за інформацією декількох періодів, тобто основної тенденції у динаміці показників фінансових результатів.
IV	Аналіз відносних показників	Розрахунок відношень між окремими позиціями однієї або різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками.

Джерело: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/burkovska.pdf> [2]

Одним із найосновніших і найбільш радикальних напрямків підвищення ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств є пошук внутрішніх резервів по збільшенню прибутковості виробництва і досягненню беззбиткової роботи за рахунок більш повного використання потужності підприємства, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, зниження її собівартості, раціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів [16; 17], скорочення невиробничих витрат і втрат.

Аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств є важливим засобом підвищення конкурентоспроможності підприємства, цей факт набуває все більшого значення в умовах ринкової економіки [1; 11]. У табл. 5 наведено інформацію щодо частки основних показників діяльності підприємств сільського господарства Вінницької області.

Таблиця 5

Частка основних показників діяльності підприємств сільського господарства Вінницької області (у відсотках до загальних показників області)

Показники	2015	2016	2017	2018	2018+/-2015
Кількість підприємств	25,7	28,4	28,6	27,9	2,2
Кількість зайнятих працівників	28,2	29,4	25,1	22,9	-5,3
Кількість найманих працівників	28,0	28,8	24,5	22,1	-5,9
Витрати на персонал	27,3	28,5	22,6	20,7	-6,6
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн.грн	30,6	29,5	21,2	20,6	-10,0
Фінансові результати до оподаткування					
прибуток	73,7	69,9	48,6	48,9	-24,8
збиток	40,8	24,9	15,1	34,9	-5,9

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/2010-11-23-13-52-20/vyishlyzdruku/3036-diyalnist-pidpryyemstv.html> [7]

Здійснення якісного аналізу фінансових результатів надає відповіді на питання, що пов'язані з вирішенням питань стосовно підвищення ефектив-

ності діяльності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Розгляд можливостей практичної реалізації методичних підходів

до оцінки фінансових результатів сільськогосподарського підприємства надає підґрунтя для їх правильного вибору та ефективного застосування [1; 4]. Прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства складає різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво й реалізацію продукції.

Таким чином, аналіз беззбитковості і планування прибутку аграрних підприємств повинні проводитись регулярно і включати:

1) розрахунок мінімально допустимого обсягу продажів – точки беззбитковості – в цілому по

підприємству і по кожному виду продукції та біологічних активів;

2) оцінку того, наскільки далеко реальні продажі знаходяться від мінімально допустимого рівня – розрахунок «запасу міцності». Зростання «запасу міцності» розповість нам про зміцнення фінансового положення, зниження – про необхідність коригувань – зниженні витрат, збільшені реалізаційних цін, зміна пропорцій між продажами окремих видів продукції [8].

На рис. 4 наведена інформація щодо динаміки кількості підприємств сільського господарства в економіці Вінниччини.

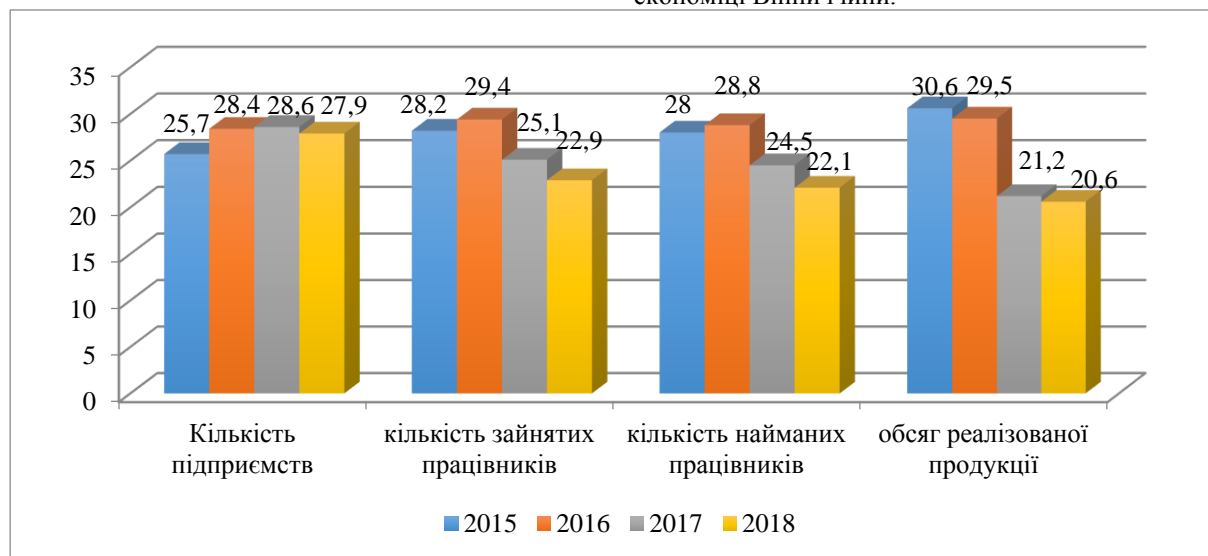

Рис. 4. Підприємства сільського господарства в економіці Вінниччини
(у % до загальних показників області)

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-2017-/4797-2016-10-24-07-41-16.html> [7]

Відтак, дієвим інструментарієм в системі управління фінансовим результатом аграрних підприємств є застосування методів економіко-математичного моделювання перспективного плану розвитку, а саме симплексного методу лінійного програмування з урахуванням системи факторів впливу та взаємозв'язаних показників на ефективність виробничо-господарської діяльності, а саме:

- обов'язкове виконання довгострокових угод зі споживачами на поставки окремих видів сільськогосподарської продукції;

- досягнення максимального рівня раціонального і ефективного використання виробничо-ресурсного потенціалу підприємства, постійного зростання продуктивності праці;

- забезпечення мінімізації довгострокових і поточних витрат на одиницю продукції, одиницю земельної площі або умовну голову худоби при постійному підвищенні урожайності сільськогосподарських культур в рослинництві і продуктивності худоби в тваринництві;

- забезпечення максимальної прибутковості сільськогосподарського підприємства за рахунок зміцнення сильних сторін підприємства в протистоянні йому зовнішніх загроз, в тому числі і конкурентів [8].

У табл. 6 та рис. 5 наведені показники фінансового результату до оподаткування підприємств Вінницької області за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2017-2018 роки.

Фінансові результати до оподаткування підприємств Вінницької області за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2017-2018 рр.

(Код за КВЕД-2010) (тис.грн)

	Фінансовий результат (сальдо)		Підприємства, які одержали прибуток				Підприємства, які одержали збиток			
			у % до загальної кількості підприємств		фінансовий результат		у % до загальної кількості підприємств		фінансовий результат	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Усього	10004199,2	10155489,0	77,3	77,8	12754268,1	12746809,0	22,7	22,2	2750068,9	2591320,0
по великих підприємствах	2784446,0	2068706,0	70,0	83,3	3011621,0	2249587,0	30,0	16,7	227175,0	180881,0
по середніх підприємствах	4223258,7	4905076,0	83,5	82,1	5567439,2	6072724,7	16,5	17,9	1344180,5	1167648,7
по малих підприємствах	2996494,5	3181707,0	77,0	77,6	4175207,9	4424497,3	23,0	22,4	1178713,4	1242790,3
у т.ч. по мікропідприємствах	840439,4	1066339,7	76,2	76,7	1432465,6	1729526,2	23,8	23,3	592026,2	663186,5
у тому числі сільське, лісове та рибне господарство	5860391,8	5394069,2	90,0	89,8	6275411,9	6299322,2	10,0	10,2	415020,1	905253,0

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-2017-/4797-2016-10-24-07-41-16.html> [5]

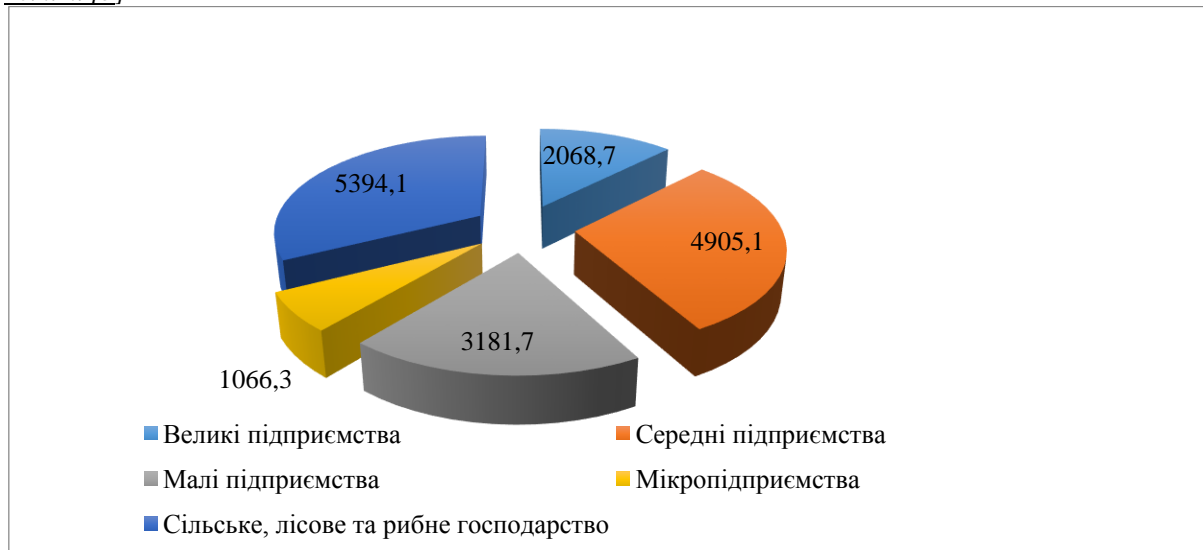

Рис. 5. Фінансові результати до оподаткування підприємств Вінницької області за видами економічної діяльності у 2018 р., млн. грн.

Джерело: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-2017-/4797-2016-10-24-07-41-16.html> [5]

З метою забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств основними пріоритетами в системі управління фінансовими результатами має стати реалізація управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів, а саме:

- планування і прогнозування прибутку підприємства на основі оптимального співвідношення постійних і змінних витрат, ціни та обсягів виробництва продукції;

- розробка оптимальної програми виробництва основних видів продукції відповідно до вимог ринку і потреб споживачів з урахуванням внутрішніх можливостей використання наявного ресурсного потенціалу, що дозволить оптимізувати отримання прибутків на одиницю залучених у виробництво земельних та інших ресурсів;

- розробка власної стратегії розвитку з урахуванням досвіду конкретного підприємства та особливостей його діяльності, реалізація якої забезпечить формування стійкої конкурентної позиції на ринку [8].

Важливим джерелом резервів зростання прибутковості сільгосппідприємств є оптимізація структури товарної продукції, тобто зростання частки тих видів продукції, які приносять більший прибуток підприємству. Однак безплановість виробництва необхідних обсягів за видами сільськогосподарських продуктів веде до зміни кон'юнктури ринку і, відповідно, до визначної щорічної зміни ціни на один і той же вид продуктів [17].

Висновки. Основою фінансового та економічного розвитку стабільності суб'єкта господарювання, за наявності конкуренції, є переважно

підтримка підприємством фінансової незалежності, яка є гарантом позитивного фінансового результату діяльності, тобто прибутком.

Ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від якості управлінських рішень, що стосуються використання прибутку, який залишився у розпорядженні підприємства.

Для збільшення позитивних фінансових результатів у підприємствах регіону необхідним є запровадження комплексу заходів для збільшення виручки від реалізації у оптимального поєднанні зі зниженням собівартості. Іншими словами, необхідно знайти ідеальну величину витрат, яка забезпечить оптимальний рівень виручки і максимально можливий ступінь прибутковості сільськогосподарських підприємств.

Список літератури

1. Бобровська Н.В., Грицевська О.А., Сухорукова В.В. Формування фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Жовтневого району Миколаївської області. **ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР**. № 4 (20) 2015. С. 145-148.
2. Бурковська А.В., Жигало В.І. Економічна сутність фінансових результатів діяльності для сільськогосподарських підприємств України. «Modern Economics». № 8 (2018). URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/burkovska.pdf> (дата звернення: 02.05.2020).
3. Гончарук І.В., Старосуд В.І., Мулик Т.О. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств: механізм формування та аналітична оцінка (на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК І ЦБ НААН України). **ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики**. 2018. № 3. С. 18-34
4. Гончарук І.В., Браніцький Ю.Ю., Томашук І.В. Основні аспекти ефективного формування і використання ресурсного потенціалу у сільськогосподарських підприємствах (на прикладі Уладово-Люлинецької ДСС ІБК НААН України). **ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики**. 2017. № 10 (26). С. 54-68.
5. Головне управління статистики у Вінницькій області <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-/2017-/4797-2016-10-24-07-41-16.html>
6. Державна служба статистики України. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/Mult/Dialog/statfile1_c_files/pasport.files/pasport/05_uk.htm#0101 (дата звернення: 26.04.2020).
7. Діяльність підприємств сільського господарства Вінниччини. Статистичний збірник. Вінниця. 2019. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/2010-11-23-13-52-20/vyishlyzdruku/3036-diyalnist-pidpruyemstv.html> (дата звернення: 12.03.2020).
8. Добрунік Т.П. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5852/1/Особливості%20управління%20фінансовими%20результатами%20аграрних%20підприємств.pdf> (дата звернення: 11.04.2020).
9. Мулик Т.О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Вінниця.: ВНАУ. 2017. 296 с.
10. Офіційний сайт Вінницької ОДА. URL: <http://vin.gov.ua/invest/analityka/26780-analitychna-dovidka-pro-sotsialno-ekonomichnyy-rozvytok-vinnitskoyi-oblasti-za-sichen-berezen-2020-roku> (дата звернення: 08.04.2020).
11. Подолячук О.А., Захарчук С.В. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту доходів сільськогосподарських підприємств. Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». № 647. 2009. С. 462-467
12. Подолячук О.А. Облікова політика та її вплив на доходи сільськогосподарських підприємств. **Економіка АПК**. № 4. 2008. С. 103-108.
13. Руденко Є.М., Скоромна О.Ю. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств та напрямки їх поліпшення. **АГРОСВІТ**. № 19. 2013. С. 43-48
14. Томашук І.В., Вольська Л.Л. Аналіз фінансового стану та інвестиційної привабливості Вінницького регіону. **Економіка та суспільство**. МДУ. м. Мукачеве. № 20. 2019. С. 477-487
15. Tomashuk I. Analysis of components of environmentally sustainable development of rural territories in the conditions of global challenges on the example of the Vinnya region. **The scientific heritage**. № 44. (2020). P. 3. pp. 54-68
16. Томашук І.В. Аналіз та статистика ресурсного потенціалу сільських територій аграрного сектору України. **Східна Європа: економіка, бізнес та управління: Електронне наукове фахове видання**. Випуск 5 (10). 2017 С. 142-148.
17. Христюк Д.П. Аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. **Глобальні та національні проблеми економіки**. Випуск 15. 2017. С. 600-603